

Tednik

Učiteljski Tovariš.

Glasiló avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Štev. 49.

V Ljubljani, 6. grudna 1907.

XLVII. leto.

„Učiteljski Tovariš“ izhaja vsak petek. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje. Vse leto stoji 8 K, pol leta 4 K, četrt leta 2 K. Posamezna številka 16 h. Spise je pošiljati samo na naslov: Uredništvo „Učiteljskega Tovariša“ v Idriji. Naročnino prejema Frančišek Őrnagoj, nadučitelj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Rokopisov ne vračamo. — Za oznanila je plačati od dvostopne petit-vrate po 20 h, če se oznanilo tiska enkrat; po 18 h, če se tiska dvakrat, in po 16 h, če se tiska trikrat; če se večkrat tiska, znaten popust. Oznanila sprejema „Učiteljska tiskarna“. Priloge poleg poštnine 6 K.

Z dunajskega zborovanja.

Glavno zborovanje.

(Dalje.)

To je postulat pravičnosti, da se enako delo enako plačuje. In nič manj pravično ni, da se odmeri učiteljstvu plača tako, da ostane s svojimi rodovinami očuvano morečih skrbi. Na teh tleh pravičnosti stoji naša zahteva: Poleg enakosti plač v vseh kronovinah — brezpogojno potrebno zvišanje plač! Kako pa naj pridemo do tega? Ako nam pokažejo pot, ki drži v deželne zборе, tedaj zapahnejo odprta vrata. Kako pridno smo hodili, po tej poti — dolga leta, dolga desetletja, v vseh kronovinah! Naravnost brezštevilne so vloge in peticije, ki je z njimi učiteljstvo izkušalo pridobiti srca deželnih poslancev za svoje pravične zahteve. Ako bi hoteli svoje prošnje, ki vise na njih solze neštivilnih učiteljskih rodovin, izkopati iz plesnobe arhivov in jih naložiti drugo na drugo, tedaj bi narasla naša zapisana bol v steno tožbá do neslutene višočine. In uspeh vseh naporov? Redko se je tresla gora, a če se je le tresla, je rodila miš. Pravilo pa je bilo, da so bili prosilci s praznimi tolažbami na boljše čase poslani domov. In tako smo izgubili potrpljenje in s potrpljenjem vero v deželne zборе in sedaj vidimo nad vratmi deželnozborskih dvoran samo še napis, ki je z njim Dante označil vstop v pekel: Vi, ki tu vstopite, nehajte upati!

Zato zahtevamo, da se država zavzame za svoje učiteljstvo, da postavi državni zakon meje samovolji deželnih zborov in s številkami določi eksistenčni minimum, pod katerega ne sme nobena dežela potisniti plač učiteljstva. Imamo ljudi, ki vidijo v tej zahtevi atentat na avtonomijo deželnih zborov in ki svare pred vstopom na to pot. Avtonomijam deželnih zborov vsa čast, toda višje kot deželni zbor stoji državni zbor. In ako bi — kakor v danem slučaju — sklenil državni zbor zakon, ki so ga deželni zbori radi svoje avtonomije opravičeni dalje dopolnjevati, tedaj se ne sme to dopolnjevanje nikoli izvršiti tako, da bi bilo v posmeh smislu podlage, ki je zrasla v državni moči. Noben deželni zakon ne sme ugovarjati državnemu zakonu, ki mora biti z njim po svoji naravi harmonsko zrasten kakor veja z deblom. Pri vseh civilizovanih in v urejenih razmerah živečih narodih velja kot pravno temeljno načelo, da državni zakon brzda deželni zakon in, če treba, tudi stre. Celo na Španskem, kjer gre po špansko, so morale baskiše provincije kapitulovati pred državnimi zakoni in pokopati svoje pravo. Ali naj bo Avstrija bolj španska nego Španija?

In ako hočemo dospeti s svojimi plačilnimi zahtevami iz megle mnogoznačne besede do jasne, ostro očrtane meje stalnih števil — ali ostavimo s tem temelj, ki ga daje državni zakon našim zahtevam? Nobena misleča glava nam ne more tega očitati. Ako bi bila pravica deželnih zborov, določevati plače učiteljstvu, neomejena pravica in zato vsak poizkus omejitve tega zakona nekak sakrilegij, tedaj bi § 55. državnega šolskega zakona nikoli ne dobil cesarjeve sankcije, zakaj ta paragraf ima tudi že v svoji sedanji obliki navodila za ravnanje deželnih zborov, četudi manjka — kakor že omenjeno — tem navodilom potrebne ostroti in določnosti. On ne pravi samo, da morajo deželni zbori uravnavati službene prejemke učiteljstva, temveč on določa tej uravnavi tudi načela. Načela — to treba poudariti, zakaj vse naše prizadevanje gre na to, da se ta načela, ki po svojem smislu in bistvu na potreben način omejujejo pravice deželnih zborov, otmo samovoljnemu tolmačenju. Pri temu ostaja opravičena avtonomija dežel nedotaknjena. Nobene izpremembe zakona, temveč interpretacija zakona — to je naše stališče. Zakaj ako bi bilo, odgovarjajoč našim zahtevam, izraženo v številkah, kar pove državni zakon v raztegljivih in napačne razloge sposobnih besedah, tedaj ostane deželnim zborom še vedno naloga, da zgradi stopnje učiteljskih plač na temelju določenega minimuma. Tu dobe dovolj prilike, da se zavzamejo za blagor šol in dežel in — pripomnimo še to — dokažejo, da spoznajo v stališču svojega učiteljstva glavni steber ljudske blaginje.

Pa tudi tedaj, ako bi zahtevale naše zahteve izpremembo zakona, bi bilo molčanje greh, greh proti nam samim, proti našim rodovinom, proti nam zaupani mladini, proti ljudstvu. Tisoč vzrokov govori za to, da se oprosti učitelje ljudstva od najtežjih skrbi življenja. Zanj, ki ne stopi kot nadčlovek, kot sveti Pavel izvoljeno orožje v učiteljski stan, postaneta sila in beda le prerado demonska moč, ki zviže njegovo moško dušo k tlom in zlomi njegov moralni značaj. Ali ne vidimo? Ob tožbah svoje življenske družice in ob pogledu na svoje, pomanjkanje trpeče otroke je tudi v našem stanu že marsikdo oslabil in pozabil, da gre pot naših dolžnosti le naprej in navzgor, nikoli pa ne nazaj in navzdol. Da si pridobi boljše stališče, je šel tja in prodal svoje prepričanje. Glejte, kako tak vzgaja mladino, mladino, ki govorimo o nji, da mora biti vzgojevalec značaj njen vzor!

Ako pa resnici na ljubo pripoznamo, da niso niti v našem stauu pod silo bede vsi ostali pokonci, da so se tudi med avstrijskim učiteljstvom izkazale zunanje življenjske razmere močnejše nego moralna moč odpora, vendar ne pade nobena senca

na čast našega stanu. Saj kje je gozd, kjer ne bi moč viharja vrgla k tlom posameznih dreves! Ako pretehtamo neznosni pritisk, ki sloni na nas, tedaj se mora pravična sodba glasiti le tako, da se noben stan bolj možato ne bojuje za svojo svobodo nego učiteljski stan. Naslanjajoč se sami nase, premagajoč neštivilne zapreke, smo si ustvarili organizacijo in jo napolnili z enim duhom, ki ga v boju z v Avstriji vsemogočno reakcijo niso doslej mogla premagati vrata peklena! Mi smo siromašen stan, toda v zavesti izkušane svoje odporne sile vendar tudi bogat stan. Ako bi bila stvar drugačna, kako bi se moglo vršiti zborovanje, kakršno je današnje, ko si zastopniki 50.000 svobodomiselnih učiteljev in učiteljic preko vseh zaprek podajajo roke! To je ponosna govornica, poreko naši neprijatelji. Prav pravijo — to je ponosna govornica. A naj se upre ves svet, ti, ki govore to govornico, so si prisegli, da niso hlapeci in nečejo postati hlapeci!

Čujemo glasove, ki si povedano razlagajo kot popolnoma pravilne, ki pa vkljub temu svare, da bi zahtevali interpretacijo § 55., ki se razgovarjamo o njem. Zakon je, pravijo, v celoti dober zakon, ako se pa dotaknemo oblike kateregakoli mesta v zakonu, pride zakon iz svojega trdnega sestava, kamen bi se začel premikati, in novela iz leta 1883. bi utegnila čakati novo, neprijetno pomnoženo izdajo. Kdo od nas, ki more misliti desetletja nazaj in ki se je za materialno in moralno povzdigo našega stanu pošteno bojeval, ne čuje v takih glasovih odmeva stare pesmi! Ne dotikajte se, sicer bo vse izgubljeno — s tem svarilnim klicem so hoteli zadušiti pritisk po svobodomiselnih upodobitvi državnega šolskega zakona, kjerkoli in kadarkoli se je pojavil med učiteljstvom. To je bila žalostna politika, politika slabosti in že naprej zajamčenega neuspeha. Bati se srčnega naskoka na obstoječe zlo, ker bi bile pri tem morda v nevarnosti pridobitve, se pravi, krivico hlapčevsko trpeti in podedovane bolne razmere vlačiti s seboj kot večno bolezen. S tako modrostjo je zaviran vsak napredek, mrtvilo zagotovljeno povsod. Zakaj kolikor časa stoji svet in zemlja nosi ljudi, se je začela še vsaka zmaga z napadom, a nikdar z zakopavanjem orožja. Tudi klerikalizem si ni primolčal šolskozakonske novele z njenim podganjim repom odločb. Drzno je zahteval in s trdoživno vztrajnostjo do svojih zahtev odjedel previdnim molčečezem na nasprotni strani uspeh. Ali ni že čas, da bi končno tudi v onih krogih, ki hočejo veljati za šoli prijazne, čas in izkušnja očistila tla in razvila delavno moč?

In zakaj hočemo biti enako vzpostavljeni državnim uradnikom zadnjih štirih plačilnih razredov? Zakaj se je učiteljstvo vse države ravno ob tej zahtevi združilo tako enomiselno? Ker sicer ob takem plačevanju ne dobimo sredstev, da bi bogatemu možu v evangeliju enako vse dni živeli lepo in v veselju, vendar pa pridemo v položaj, da odbijemo potrebo in osvobodimo vso svojo moč za šolo, kakor zahteva zakon. Pri tem se opiramo na splošno priznano načelo, da se mora ravnati plačilo po delu. Enako delo — enako plačilo. Po tem načelu ne smejo z nami slabše ravnati nego z uradniki. Doba, napor in stroški našega šolanja so popolnoma enaki žrtvam, ki so v enak namen obvezne za uradnike, ki prihajajo tu v poštev. In kdo hoče zanikati, da ne zahteva naše stanovsko delo vsaj enake množine telesne, duševne in moralne moči kot delo onih uradnikov? Kdor je primoran vsak dan šest ur sedeti v uradu in pisati in računati, ločen od toka svobodnega zraka, ko mu ni mogoče, da bi raztegnil svoje ude — gotovo, kdor ima to usodo, ta ne sedi v Abrahamovem naročju. Toda vzemi ga od njegove pisalne mize in ga postavi v šolo, na sredo noter v gibljivo morje otroških duhov; zahtevaj, da naj tukaj, poln

mirne ravnodušnosti in z nikdar opešano potrpežljivostjo, vlada mnogolični svet mladine; da naj vzdrži red in disciplino med tolikim kipečim in žuborečim življenjem, pri tem z ostrim pogledom premotri in upošteva posebnosti vsakega otroka in tako mlado čredo ne da bi izgubil niti ene svojih ovčie, dovede do učenega smotra; kaj velja, ko pride zopet v svoj urad, k svojim starim kolegam, tedaj se bo oddahnil in priznal: Nisem si mislil, toda resnično je: Kogar sovražijo bogovi, so ga napravili za učitelja! — Ali naj ne bo pod takimi pogoji to, kar je uradnikom prav, tudi učitelju pravično? (Konec.)

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani,

— registrovana zadruga z omejenim jamstvom. —

Promet do konca listopada 1907 K 139.941.93.

Naznanilo. Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštnih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Inšpekcijske konference.

Pritem mislimo na lokalne konference, ki se vrše vsako leto po dovršeni inšpekciji pod nadzornikovim predsedstvom. V temeljitem članku razpravlja zadnja „Pädag. Zeitschrift“ o vprašanju, so li te konference potrebne?

Naslanjaje se na izvajanja tega glasila, hočemo tudi mi izpregovoriti o tem aktualnem vprašanju.

Še mnogo je učiteljev in učiteljic, ki z neko nervoznostjo pričakujejo vsakokratnega prihoda nadzornikovega, četudi je to razburjenje povsem neopravičeno. Če si storil svojo dolžnost, v kolikor je to v tvojih razmerah mogoče, tedaj se pač ni bati niti okrajnega niti deželnega šolskega nadzornika niti samega ministra. Sicer pa z modernim duhom prošinjen nadzornik itak ne pride, da bi strahoval, ampak kot dobrodušen korektor in informator.

Neprijetnejša kot inšpekcija pa je vsekakor konferenca, ki pride za njo.

Tu čaka vsakega posameznika ocena njegovega dela, ki jo izraža nadzornik v graji ali pohvali. Sivolasega, izkušenega šolnika vzame ravno tako pod nož kot najmlajšo učeno osebo. Dočim je imel prvi pri nadzorovanju posebno „smolo“, je imel drugi izredno „srečo“. Faktum je, da učitelj ni vedno enako disponiran za pouk — še manj pa učenci. Večkrat je učitelj izmučen zaradi raznih poslov, tlačijo ga družinske skrbi, poleg tega pa je še ravno prav pust in soparen dan; tu so šolske ure neznosne, posebno če so še otroci zaspani, leni in nepazljivi. Poučevanje v takih dneh je pravcato Sisifovo delo, ki mori učitelja in učenca; nestrpnost pričakujejo učenci z učiteljem vred konca pouka. „Kaj bi pač rekel nadzornik, če bi me bil danes nadzoroval?“ si misli vsakdo, ki je prebil tak šolski dan. To je popolnoma človeško.

V sosednem razredu pa je šlo baš ta dan tovarišu posebno izpod rok. Sam prav dobro razpoložen, učenci poslušajo z zanimanjem pouk in le prehitro mine šolski čas. Ta bo pa sigurno vzdihnil: „Ah, škoda, da ni bilo danes nadzornika!“

V takih slučajih pa je prav lahko mogoče, da kritikuje nadzornik pri inšp. konferenci krivično; vsaj objektivna ne more biti kritika prvega in drugega učitelja. Prvega, priznano dobrega pedagoga zadene graja, a drugi, ki je znabiti patentiran slabič,